

Militaire Spectator.

Zondag, den 23sten Junij.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, hij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & Comp. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

SPECTATOR

AAN ZIJNE LEZERS BIJ HET EINDE VAN ZIJNEN

EERSTEN JAARGANG.

Even als bij den aanvang van zijnen werkring, acht zich *Spectator* verplicht, bij dit laatste nummer van zijnen eersten jaargang, eenige woorden aan hen te rigten, die met hem kennis hebben gemaakt, en aan hen die welligt genegen zijn eene kennismaking met zijnen tweeden jaargang te beproeven. Behalve dat de welvoegelijkheid eischt dat hij aan de eerste bedoelden, zijne erkentelijkheid betuigt voor de welwillendheid en toegeeflijkheid, waarmede de vruchten zijner beschouwingen zijn ontvangen geworden, gevoelt hij tevens de noodzakelijkheid te doen kennen, waarom hij niet aan alle die verplichtingen heeft kunnen voldoen, die van hem als onpartijdige *beschouwer*, zouden kunnen gevergd zijn geworden, en die wezentlijk, door eenige zijner vroegere lezers, gevergd wierden.

Bij zijne eerste verschijning gaf *Spectator* een kort overzicht van het veld dat hij gemeend had te kunnen bearbeiten. «Menige, der vermelding overwaardige, bijzonderheid.» -zeide hij toenmaals - «bleef der vergettelheid gewijd, even als menige, in het kantonement of elders, geuite juiste aanmerking verloren ging; omdat het aan eenen *conductor* ontbrak, die de werking der vonk juist dáár brengen kon, waar zij, om doel te treffen, gevoeld moest worden.» Meer bepaald geloofde hij zijn doelwit in deze woorden uit te drukken: *zijne waarnemingen en opmerkingen tot nut van het leger en daardoor ten dienste van het vaderland te doen strekken*. Doch nauwelijks was dit zijn voornemen bij het militair publiek bekend, of mannen van beproefde ondervinding, bragten hem tot de overtuiging, dat het doen kennen van soortgelijke *waarnemingen*, in aanmerking genomen de omstandigheden waarin het vaderland verkeerde, welligt meer onze vijanden zouden kunnen dienen dan ons nut aanbrengen. Aan eene, uit deze bemerkning voortvloeiende behoedzaamheid, moest dus veel, ja zeer veel worden opgeofferd: en ziedaar dan ook de reden waarom hij in die punten niet, aan zijne beloften voldoen, aan zijne voornemens

gevolg konde geven. De denkende en vaderlandslievende Nederlandsche krijgsman, zal geene verdere uitéénzetting dezer verontschuldiging noodig hebben.

Hij die met *Spectator* overtuigd is van de onvolmaaktheid aller menschelijke instellingen, zal ook tevens met hem de redenen gevoelen, waarom ons militair wezen, van de grens der volmaaktheid nog altijd verwijderd is; doch daarbij zal hij ook met hem moeten bekennen, dat er, hoeveel er dan ook nog overig blijft te doen, veel gedaan is, om dat wezen die grens nader bij te brengen. Aan eene reorganisatie van ons staand leger, en die der schutterijen, blijft er echter eene wezentlijke behoefte; dat die behoefte ook bij hooger hand gevoeld wordt, betwijfelt *Spectator* niet, en dat hieraan tot nut van den Staat, eenmaal zal voldaan worden, heeft hij grond om te gelooven. Ook daarover heeft hij weinig kunnen of, liever voorzigtigheids halve, mogen zeggen.

Met een waar genoegen zag *Spectator* echter gedurende zijne eenjarige beschouwing, stilzwijgende, onze strijdmiddelen, zoo wel te land als ter zee in krachten en geoefendheid toenemen en eenige heerlijke lauwrrien aan de trophée onzes nationalen roems vlechten. Zag hij de émulation dit onmisbaar vereischte van den kriegsstand, door vele bevorderingen, vooral bij de wapens der kavallerie, genie en infanterie van gouvernements wege aanmoedigen; terwijl het kruis voor *moed, beleid, trouw* en het *virtus nobilitat* op menige borst gehecht, ook anderen aanspoorden en vurig deed verlangen den weg te bewandelen, die hunne voorgangers zoo eervol hadden afgelegd. Elk denkend krijgsman zal met *Spectator* de waarde gevoelen die men aan die loffelike pogingen moet hechten. Dit leidt echter *Spectator* tot eene algemeene waarneming, waaraan volgens zijn inzien ter dezer gelegenheid eene plaats kan worden ingeruimd; dezelfde komt geenszins uit *bedilzucht* voort, want tegen eene zoodanige beschuldiging geloofst *Spectator* zich nu genoegzaam verzekerd te hebben. Hare algemeenheid sluit vele opmerkingen in zich, die voorzigtigheids halve, terug zijn gehouden. Ze is deze:

Sedert de gebeurtenissen van het jaar 1830, is er veel gedaan, om eenen prijzenswaardigen naïver bij ons nationaal leger op te wekken; vele middelen werden daartoe, door onze regering

met een gelukkig gevolg aangewend, doch met nog grooter gevolgen zouden die heil aanbrengende pogingen bekrond zijn geworden, wanneer zij de grootste hinderpaal tegen eene algeheele ontbreiding van den naijver had weten uit den weg ruimen, een hinderpaal die bij ons leger eenen vasten grond schijnt gevonden te hebben; waaraan zich reeds menig een gestoten heeft, en die eindelijk niettegenstaande men'gvuldige uitgedeelde belooningen, *kanker-wonden* zal veroorzaken, waaronder en krijgstuicht, en het streven naar kennis en krijgsmans-deugd het meeste zullen telijden hebben. Het is de *SCHAAL* van *GELIJKHEID*, waarmede *rein* en *onrein*; *kennis* en *onkunde*; *naijver* en *laauwheid*; *dienstijver* en *onverschilligheid* gemeten worden, en wanneer er op deze schijnbaar aangenomen sielregel eenige uitzondering bestaat, dan zouden welligt de weinige voorbeelden die zich kenmerken, nog ten voordeele van de laatste klasse spreken. *Spectator* zal over deze algemeen gekende en in het leger gevoelde *waarheid* niet verder uitweiden; terwijl hij hier slechts als *conductor* dient voor de vonken, die op hem vielen, en die hij thans hooger oprigt.

Menigvuldige *waarnemingen* en *opmerkingen* over de krijgsverrigtingen, in 1830, 1831 en 1832, *beoordeelingen* over *personen* en *zaken*, *portretten*, *schetsen* en *anekdoten*, zijn door *Spectator* geboekt en bewaard, om ter gelegen tijd in zijne kolommen te verschijnen, terwijl de tegenwoordige omstandigheden, waarin wij, met bedoelde personen en zaken nog gewikkeld zijn, tot nog toe die opname hebben terug gehouden. Welligt zullen die gelegenheden zich in den loop van zijnen tweeden jaargang opdoen, wanneer de thans bestaande uitzigten naar den vrede, zich mogten verwezenlijken.

De redactie van dit eerste deel, heeft om opgemelde redenen, minder op ons leger betrekkelijk, of duidelijker gezegd: minder critisch, en meer onzijdig beschouwend wetenschappelijk geweest, waartoe de vereeniging met *Pallas*, het hare heeft bij gedragen. In dien zin, is *Spectator* door vele kundige medewerkers, op eene loffelijke wijze ondersteund geworden, waar voor hij h'erbij zijne innige dankerkentenis betuigt, terwijl hij met niet minder dankbaarheid, het aanbod hunner verdere medewerking heeft aangenomen.

De verbindtenissen die *Spectator* voor zijnen tweeden jaargang heeft aangegaan, beloven eene toenemende verscheidenheid in stoffe en stijl. Onder den voorraad welke reeds voor de eerste nummers van den volgenden jaargang gereed liggen zijn:

1°. *Dagboek van het Helwigsche partijangers korps.* (Eene belangrijke bijdrage voor de krijgsgeschiedenis.)

2°. *Schetsen en tafereelen uit den laatstgeëindigden Pool-schen oorlog* (niet minder belangrijk als onderhoudend.)

3°. *Krijgs-geschiedkundig overzicht over de bondsvesting Luxemburg.*

4°. *Een volledig overzicht over de uitwerking van het geschut en geweeruur ter bepaling der vereischte dikte voor de dekkings-ligchamen door M....*

5°. *Over de kavallerie evolutiën*

6°. *Kavallerie kommando's*

7°. *Iets over de kolonne d'attaque*

8°. *Iets over het gebruik maken van tirailleurs*

} door M.

} door B.

9°. *Bijdragen tot de toekomstige samenstelling van het Nederlandsche leger.*

10°. *Het vervolg, der in belangrijkheid toenemende verhandeling over de belooningen der dapperheid, van den verdienstvollen hoogleeraar Haug.*

11°. *Vershillende schetsen en tafereelen voor den Album van Spectator.*

12°. *Eenige boekbeoordeelingen.*

De artikels die door *Spectators* medewerkers onder handen zijn genomen en die naar aard en belangrijkheid van inhoud, *vóór, na* of *tusschen* opgenoemde stukken zullen verschijnen, mogen de nieuwsgierigheid zijner lezers nog eenigen tijd boeijen. Verder diene tot narigt, aan hen die nog iets daartoe zouden kunnen bijdragen, dat er door *Spectator* gewerkt wordt aan de levensschetsen van de algemeen betreunde en roemrijk gesneuvelden majoor *Kramer de Bichin*, en kapitein *van Hoeij schildhouwer van Ostée*, welke de eenigste zijn waartoe hem eenige bouwstoffen zijn toegezonden.

Met eene laatste verontschuldiging zal *Spectator* in dit deel van zijne lezers afscheid nemen: eene verontschuldiging over welker gegrondheid hij een onpartijdig oordeel inroept, het is die zijner zuinigheid in de levering van *platen, kaarten en plans*. Doch hoe daarmede vrij gevig te zijn, met eene oplage van 900 exemplaren, bij een 350 tal geabonneerden? Weinig of geene veranderingen heeft dit aantal gedurende dezen jaargang ondergaan, en daarom juist zal de abonnements-lijst voor *Spectator* eene *blijvende waarde* behouden; misschien zal de zelve *eenmal* eene bijdrage kunnen uitmaken, tot *Spectators levensschets!*

Met dit overzicht van zijnen afgelegden weg, en van het veld dat hij hoopt nog te zullen kunnen bearbeiten, vermeent *Spectator* met gepaste vrijmoedigheid aan zijne verplichting voldaan te hebben, en eindigt in de hoop dat hij in den loop van zijnen tweeden jaargang, eene klimmende belangstelling in zijne nationale proefneming zal mogen ondervinden,

OVER DE BELOONINGEN

DER DAPPEREN EN DE GEDENKTEEKENEN, AAN
HELDENBEDRIJVEN TOEGEWIJD.

Tweede artikel.

Vervolg en slot van n°. 39.

3. *Gideon van Laudohn*, van Schotsche afkomst, wien *Frederik II* uit een physiognamisch vooroordeel geweigerd had, in zijn' dienst te nemen, werd niet slechts de beroemdste aller Oostenrijksche veldheeren, maar overwon zelfs *Frederik M.* Deze held, van wien de groote *Frederik* zelf bekende: «Wij hebben ons allen fouten te verwijten, behalve mijn' broeder *Hendrik*, en de brave *Laudohn*,» was een der kundigste en gelukkigste veldheeren van Oostenrijk. Hij had eerst als geboren lijflander onder *Münnich*, tegen de Turken gevochten, trad dan in Oostenrijkschen dienst, en werd kapitein bij het vrijkorps van *Trenk*. Naauwelijks majoor zijnde, verwierf hij door de verovering der redoute van *Hirschfeld*, in de Lausitz, den rang van kolonel (1757); door zijn schrander beraamd en gelukkig uitgevoerd ontwerp van den overval bij *Gotha* (1758) werd hij nog in hetzelfde jaar *generaal-majoor*, en ridder van de Theresien-orde, en zijne dapperheid en beleid bij *Ollmütz* ten toon gespreid, verhief hem tot *veldmaarschalk-luitenant*. Onze bewondering voor dezen held klimt nog hooger, wanneer wij hem, reeds in het volgende jaar, wegens den heldhaftigen overval bij *Hochkirchen*, en zijn voortreffelijk beleid bij *Neisse*, met het *grootkruis van de Theresien-orde* zien beloonen: en toen hij in den bloedigen slag bij *Künnersdorf* (1759) zelfs aan den grooten *Frederik* de zegpalme wist te ontrukken, benoemde hem *Maria Theresia* tot *veldtuigmeester*, terwijl de Russische Keizerin *Elisabeth*, hem eenen prachtigen degen, met een gouden gevest en met brillanten versierd, toezond. Ook kreeg elk regiment, dat in dien slag had mede gevochten, 1000 roebels ten geschenke.

De verovering der vesting *Schweidnitz*, gevoegd bij de overwinning bij *Landshut*, werd even schitterend door *Maria Theresia* beloond. Want zij zond aan *Laudohn* haar *borstbeeld*, rijk met diamanten omzet, en twee *kistjes met juweelen*, om onder de officieren uit te deelen. Daarenboven verkreeg hij het Boheemsche burgerregt, het landgoed klein *Betschwar* bij *Colin*, waar hij, als de edelaardige *Cincinnatus* op zijne lauweren rustte, en twee paleizen in *Wenen*. Op deze echt Keizerlijke belooningen volgde nog in het jaar 1778 de benoeming tot *generaal-veldmaarschalk*. De grijze held kroonde zijn werk in het jaar 1789, door de verovering van *Belgrad*, gelijk weleer

Corvinus of *Eugenius* van Savoyje, werd tot *generalissimus* aller Oostenrijksche troepen verheven, en genoot tevens de uitstekendste eer, die ooit eenen Oostenrijkschen veldheer te beurt was gevallen. Want Keizer *Joseph II*, nam uit den Oostenrijkschen familieschat de groote, geheel uit brillanten bestaande ster van de Theresien-orde, met vier reijen diamanten en 1200 gouden ringetjes, die de Keizer zelf bij plegtigheden als grootmeester der orde droeg, en zond dezelve den algemeen bewonderden veldheer toe. Eindelijk, om aan dezen held een blijvend gedenkteeken der dankbaarheid, en tevens voor Oostenrijksche krijgslieden een duurzaam voorbeeld ter navolging daar te stellen, liet *Joseph* de marmeren borstbeelden van *Laudohn* (en *Lascij*) in het jaar 1783, in het paleis van den hofkrijgsraad plaatsen; en de graaf van *Zinzendorf*, liet ter zijner eer een Obeliesk van graniet, te *Ernstbrunn* oprigten, met het opschrift:

«Gideoni *Laudonio*, Borussico-Turcico πολιορκητη.»

(Aan *Gideon Laudohn*, den Pruisisch-Turkschen stedenbedwinger!)

4. De beroemde *Khevenhüller*, te *Lintz* in 1683 geboren, muntte reeds onder den prins *Eugenius* zoodanig uit door moed, dapperheid en beleid, dat hij op zijn 33ste jaar kolonellkommandant van een regiment dragonders was. Na den vrede schreef hij zijne vermaarde commentarieren voor den dienst der kavallerie. Zijn beleid in den Poolschen oorlog verwierf hem den rang van *kommanderenden generaal der kavallerie*, en het verjagen der Franschen uit *Tyrol* (1737) de waardigheid van *generaal veldmaarschalk* en *vice-president* van den hofkrijgsraad. Nog roemvoller werd zijne krijgslloopbaan in den eersten Silezischen oorlog. Hij veroverde *München*, en redde *Maria Theresia* en Oostenrijk. De dankbare Keizerin vereerde hem haar portret en dat van *Joseph*, rijk met diamanten versierd, en benoemde hem tot *ridder van het gulden vlies*. Toen hij weinige jaren daarna stierf (1744) wijdde hem *Maria Theresia* opregte tranen van dankbaarheid, met de woorden: «Ik verlies in hem eenen beschermer, wien God alléén kan beloonen!»
5. De stervende held *Khevenhüller* had reeds den grooten *Daun* wien hij ook zijne belangrijke voorschriften naliet, aan *Maria Theresia* als zijnen waardigsten opvolger in het krijgsbewind aanbevolen; en de *Oostenrijksche Fabius*, voldeed zoo volkomen aan deze verwachting, dat de roem zijner daden geheel Europa vervulde. Maar ook de belooningen en erbewijzen door *Maria Theresia* genoten, waren niet minder uitstekend. *Leopold Daun*, (zoon van den dapperen verdediger van *Turin*, *Phil. Laur. Daun*, in het jaar 1706) verwierf in het 35ste jaar van zijnen ouderdom, door zijnen heldenmoed bij *Krocza*, het regiment *Wallis*; zijne dappere daden bij *Braunau* en *Striegau*, verhieven hem met 37 jaren tot *veldtuigmeester*; zijn

beleid, zijne verbetering van het krijgswezen, zijne stichting der militaire academie te Neustadt, en zijne dapperheid en tegenwoordigheid van geest in de grootste gevaren voltooiden zijnen roem, en hij werd in de tijd van drie jaren kommandant van Weenen, *directeur-generaal* van alle Keizerlijke krijgsscholen, *ridder van het gulden vlies*, en eindelijk *generaal veldmaarschalk* van alle Keizerlijke troepen, toen hij 49 jaren oud was. Zijn zegepraal bij *Colin* op *Frederik II*, bewerkte de stichting der militaire orde van *Maria Theresia* voor verdiensten der *1ste klasse*, en *Daun* werd *Grootkruis*. Maar de dankbare held plukte nieuwe lauweren bij *Hochkirchen* en *Maxen*; en de zege bij *Torgau*, (die hem nog door den dapperen *Ziethen* ontworpen werd) was zijn laatste roemvolle veldslag. De dankbare *Maria Theresia*, liet hem eene prachtige grafombe oprigten, en noemde in het opschrift: *Daun den redder van hare staten, den verbeteraar van het krijgswezen, en een schitterend voorbeeld voor alle krijgslieden*; terwijl zijn vijand, *Frederik de Grootte*, volmondig zijnen lof verkondigde,

6. Zoo het noodig ware, het getal van zulke schitterend beloonde en algemeen vereerde helden te vermenigvuldigen, ik zoude bij de reeds genoemde nog vele luisterrijke voorbeelden kunnen voegen: eenen *Guido von Stahremberg*, den held van *Ofen* en *Salankemen*, van *Zenta*, *Carpi* en *Chiari*, die bij *Saragossa* onvergankelijke lauweren plukte, en als generaal veldmaarschalk en president van den hofkrijgsraad in 1737 in het 80ste jaar van zijnen ouderdom stierf; eenen *Maxim. Ulysses von Brouwne*, die in 1754 kolonel geworden zijnde, door zijne dappere daden bij *Parma* en *Guastalle* (1735) *generaal veldwachtmeester* en door zijne krijgsbedrijven onder *Lobkowitz*, *generaal veldtuigmeester* en *opperkommandant* der legers wierd, terwijl de slag bij *Piacenza* en zijne daden in *Bohemen* hem den rang van *generaal veldmaarschalk* en het *gulden vlies* verwierven; of eenen vorst van *Lichtenstein* (zoon van den veldmaarschalk *Philips v. Lichtenstein*, die aan de *Bormida* liever vechtende stierf, dan zich over te geven) die onder de banieren van den prins *Eugenius* lauweren plukte, en weldra *ridder van het gulden vlies* wierd. Na den slag bij *Czaslau*, werd hij als verbeteraar van het Oostenrijksche artillerie-wezen *directeur-generaal* der Keizerlijke land-, veld- en huis-artillerie (1744) en in het volgende jaar *veldmaarschalk* der Oostenrijksche legers in *Italië*, waar hij in den slag bij *Piacenza* zegepraalde, en bij zijnen triomfalen intogt in *Weenen*, door de Keizerin den titel van *hoogheid* (*celcissimus*) verwierf. De twee prachtige standbeelden door *Lichtenstein* zelve aan Keizer *Frans I* en aan *Maria Theresia* in het militaire arsenaal te *Weenen* opgerigt, zijn voor beiden niet minder vereerend, als voor *Lichtenstein*, de fraaije tombe, door deze souvereinen ter zelfder plaatse aan hem gewijd. Ook werd hij

grootkruis van de Stephanus-orde, en de Keizerin *Maria Theresia* liet na zijnen dood gouden en zilveren medailles tot zijn aandenken slaan. Eindelijk kunnen wij ook nog *Otto Ferdinand* graaf von *Traun* (te *Oedenburg* 1677 geboren) hier aanhalen, die onder de leiding van prins *Eugenius* en *Stahremberg* de eerste proeven van heldenmoed toonde, in *Sicilië* na den slag bij *Francavilla*, tot *veldmaarschalkluitenant*, en na de voorbeeldeloze verdediging van *Capua*, tot *veldtuigmeester* werd verheven. In het jaar 1740 werd hij *veldmaarschalk*, en in 1747 *gouverneur* van *Zevenbergen*, waar hij, met lauweren overdekt, in 1748 stierf, terwijl zijn beroemdste tegenstrever, *Frederik de Grootte*, hem den *grootsten veldheer zijner eeuw* noemde. Hoe *Frans II* de groote veldheeren *Wurmser*, *Clerfait*, *Chasteler*, *Schmidt*, *Melas*, *Schwarzenberg* en de helden uit den bevrijdings-oorlog beloonde, dit is uit de nieuwste geschiedenis van onzen gedenkwaardigen tijd over bekend.

B. Voorbeelden uit mindere rangen of standen.

Ook in dit opzigt is de keuze uit de vroegere en latere tijden zeer rijk en menigvuldig.

1. Om van vroegere dagen niet te spreken, ontwaren wij reeds in den dertigjarigen oorlog den beroemden *Johan Aldringer*, die uit eenen dienstbaren staat, in welchen hij zich bevond, in de laagste rangen der krijgsvaan begon (i) en door heldenmoed koenheid en beleid, en vooral door zijne wapenfeiten aan den *Lech* en het ontzet van *Constanz*, tot *vrijheer van Koschin* en *Gross-Lipma* werd verheven, en allengs tot onder-veldheer opklimmende, bij *Landshut* op het bed van eer stierf.
2. Nog hooger klom *Melander*, zoon van eenen schout in *Nassau*, die als held van *Hameln* en *Oldendorf* eerst tegen de Keizerlijken streed, en daarna in Oostenrijkschen dienst, door zijne dappere daden in *Westfalen*, en als bevrijder van *Bohemen* tot den rang van *generaal veldmaarschalk* opklom, en als *graaf van Holzapfel*, bij *Summershausen* 1648 sneuvelde.
3. Ook de derde held uit den dertigjarigen oorlog, *Jan de Werth*, (juister *Jan van Weert*, om dat hij in dit kleine stadje in *Brabant*, in eenen zeer geringen stand geboren zijnde, als *gemeene ruiters* begon te dienen!) verwierf in het jaar 1622, door het verslaan van eenen viermaal sterkere vijand, eene *ritmeestersplaats*, en was reeds in het jaar 1633 *generaal majoor*; hij versloeg de *Zweden* en *Franschen*, stroopte tot *St. Denis*, brandschatte geheel

(i) Zie *Haug*, dertigjarige oorlog, IIde deel, bl. 99, 212, 33 en 354.

Champagne en werd de schrik en geesel der Franschen. (k) Keizer *Ferdinand III* verhief den held, die bij *Duttlingen* op den graaf *van Ranzou* zegepraalde, tot *orijheer*, en schonk hem de heerlijkheid *Benaudet* in Bohemen. Hij stierf 1652 als Keizerlijke en Beijersche veldmaarschalk.

4. De vierde held uit den dertigjarigen oorlog, de beroemde *Beck* had als gemeene postiljon zijne loopbaan begonnen, maar wist door koene daden, beleid, terrein-kennis en vooral als een der stoutste aanvoerders der ligte troepen, door alle rangen heen op te klimmen, tot dat hij als *generaal veldmaarschalk* aan het hoofd der Oostenrijksche legers, en met eerbewijzen en belooningen overhoopt, bij *Lens* (1648) met bloed en wonden overdekt en gevangen genomen zijnde, zich liet dood bloeden, om deze schande niet te overleven.

5. De jonge graaf *von Brebir*, meer bekend en beroemd onder den naam van *Zrinij*, als de onsterfelijke verdediger van de vesting *Sigeth*, ontving reeds in het twaalfde jaar van zijnen ouderdom van Keizer *Karel V*, voor zijne betoonde dapperheid bij het beleg van *Wenen*, eene gouden keten en een fraai opgetoomd paard, en klom naderhand tot de hooge waardigheid van veldmaarschalk en oppergouverneur van *Croatië*, *Slavonië* en *Dalmatië* op. Doch dit weêrhiel den held niet, om als offer voor zijnen vorst en zijn vaderland in de verdediging van het kasteel van *Sigeth* (1566) den heldendood te sterven. Men wijdde hem eene gedenknaald, met eene eerekroon.

6. *Adam Ferdinand Cramer*, van burgerlijke afkomst, begon zijne krijgs-loopbaan in de laagste rangen en verwierf later den vrijheerlijken stand, de orde van *Maria Theresia* en den rang van generaal-majoor door zijne dappere daden; en de beroemde

7. *David Hotze*, een Zwitser, van burgerlijken afkomst, die *Wurtemberg*, *Pruissen*, *Rusland* en *Oostenrijk* gediend had, klom door dapperheid alléén in dit laatste land tot den rang van vrijheer en van veldmaarschalk op, en verwierf de orde van *Maria Theresia*. Hij viel als held, in de verdediging van de engpas bij *Luciensteeg*, in *Graubünden*, in het jaar 1799, waar men hem een welverdiend gedenkteeken oprigtte.

8. De beroemde *Rouvoij* (in *Luxemburg* geboren) en vroeger *Sakzische* luitenant, wien de Oostenrijkers meest den *vuurduivel* noemden, klom door dapperheid, beleid en grondige kennis des geschutkunst tot den rang van Oostenrijk-

schen veldtuigmeester op, en werd door verscheiden ridderorden en andere uitstekende eerbewijzen beloond.

9. Ook de dappere van *Stain*, (1729 te *Brussel* geboren) verwierf niet slechts de hoogste rangen door zijne buitengewone wapenfeiten, maar hij werd zelfs tot den *grafelijken* stand verheven, en stierf als generaal-veldtuigmeester en versierd met de *Theresien-orde*.

10. Zelfs de edele *Andreas Hofer*, en zijne getrouwe *Tirolers* die als ware helden driemaal *Tirol* en de Keizerlijke landen tegen de Franschen hadden verdedigd, en door de zege aan den berg *Isel* in 1809 op den maarschalk hertog van *Dantzig* behaald, zoo luisterrijk toonden, wat vaderlandsliefde en getrouwe aanhankelijkheid aan den wettigen soeverein vermogen, werden op de edelmoedigste wijze beloond. *Hofer* zelf, (herbergier aan het *Zand*, of *Sandwirth* te *Passeyr*,) verkreeg het patent als Keizerlijke kolonel en opperaanvoerder der *Tiroler* schutters, en toen *Napoleon*, in het jaar 1810 hem gevangen genomen hebbende, naar *Mantua* liet brengen, en uit kleingeestigen wrok liet vonnissen, en als oproerling doodschieten, verhief de Keizer al zijne nakomelingen tot den *adelstand*.

XI. Zien wij eindelijk, na zoo veelvuldige en schitterende proeven van de edelaardigste belooning der dapperen, ook op de fraaije gedenkteeken, waardoor zoo vele heldenbedrijven te regt vereeuwigd zijn, ook in dit opzigt behoeft *Oostenrijk* voor geen ander volk te wijken, en de Keizerlijke en nationale dankbaarheid prijkt ten volle met de meest in het oog vallende bewijzen, vooral onder *Maria Theresia*, *Joseph II* en *Frans II*.

1. Spraken wij reeds vroeger van de schoone gedenkteeken, die de vorst van *Lichtenstein*, aan Keizer *Frans I* en aan *Maria Theresia*, reeds bij hun leven had doen oprigten, de dankbaarheid dier soevereinen voor zoo vele heldenbedrijven en uitstekende verdiensten van *Lichtenstein*, straalt nog schitterender door in de fraaije grafombe, die zij in hetzelfde arsenaal aan hem na zijnen dood wijdden, waarop zijn borstbeeld met het opschrift pronkt, «aan *Joseph Wensel*, vorst van *Lichtenstein*, niet minder groot als *Staatsman*, dan als held enz.» gelijk ook op de gouden en zilveren munten, ter eere van *Lichtenstein* geslagen, zijn borstbeeld met het opschrift prijkt: «aan den hersteller van het artillerie-wezen, even groot in oorlog en vrede!»

2. De groote held prins *Eugenius van Savoije*, heeft niet slechts een fraai gedenkteeken in het beroemde *Belvedere*, (zijn voormalig paleis, thans Keizerlijk kabinet van schilderijen) waar hij te paard, en met al zijne roemrijke veldslagen, aan de rechte plaats is, maar men vindt ook in de kerk van den *H. Stephanus*, de grafombe van dien waardigen steun der Oostenrijksche monarchie, die onder drie

(k) Een Fransch tijdschrift zegt van het jaar 1636. «*Jean de Werth*, porta la terreur jusqu'aux portes d'Amiens. Cette terreur se repandit même jusques dans Paris - et le seul nom de *Jean de Werth*, y inspiroit l'effroi! — » *Bayle* article de *Weert*.

Keizers (*Leopold I*, *Joseph I* en *Karel VI*) in het veld en in het kabinet schitterde.

3. De helden *Laudohn* en *Lascij*, hebben niet slechts hunne eereplaats in het paleis van den hof-krijgsraad te Wenen, waar men hunne marmeren borstbeelden bewondert; maar *Laudohn* heeft ook standbeelden, obeliesken en grafnaalden te *Hadersdorf*, en te *Ernstbrunn* en *Lascij*, heeft te *Dornbach* zijn grafnaald naast den grooten *Brown*.

4. De Oostenrijksche *Fabius Daun*, werd door zijne dankbare Keizerin *Maria Theresia*, met eene uitstekend fraaije grafnaald in de Augustijnen kerk (waar ook Keizer *Leopold II* en de beroemde Nederlander *van Swieten*, hunne tombe hebben) vereerd. De geestige schrijver, held en staatsman vorst *van Ligne*, heeft eene eenvoudige graftombe in de kloosterkerk op den *Leopoldsberg*, en de dappere graaf *van Clerfajt*, uit Buile in Henegouwen geboortig, de veroveraar der voor onverwinbaar geachte Fransche linien bij *Menz*, verwierf eene gedenknaald te *Herrnals*.

5. Een andere held uit Henegouwen, de waarlijk groote *Joh. Gabr. Chasteler* (op het kasteel *Mulbois* geboren,) de zegepralende opperveldheer der *Tirolers* in de gedenkwaardige jaren 1800 en 1809, verdiende niet minder een blijvend gedenkteeken zijner groote wapenfeiten in de jaren 1793 tot 1815, dan de beroemde Oostenrijksche veldmaarschalk *Schmidt*, de vertrouweling van den aartshertog *Karel*, die bij *Dürnstein* (11 Nov. 1805) op het veld van eer stierf, en tegen over de puinhoopen van oud *Dürnstein*, waar *Richard Leeuwenhart* gevangen zat, eene eervolle grafnaald verwierf, te meer, daar hij gelijk *Epaminondas* te *Mantineia als overwinnaar* sneuvelde.

6. De dappere veldmaarschalk *David Hotze*, (zie Nr. X 7) die in de verdediging van *Tirol* sneuvelde, en de verdedigers van *Vor-Arlberg*, onder *Schneiders* opperbevel, (wien de aartshertog *Johan* in het bad te *Fidris* een gedenkteeken oprigtte,) verdienen allezins eene eereplaats, naast de overige reeds genoemde Oostenrijksche helden.

7. Doch Oostenrijksch roem en de dankbaarheid der regenten uit het huis van *Habsburg*, straalt nog in zoo vele andere, meer *algemeene*, gedenkteeken door. Hiertoe behooren:

a. *De tempel der onsterfelijkheid*, tegen over de burg *Lichtenstein* gebouwd, ter eere der dapperen, die in de gedenkwaardige veldslagen van *Asperen* en *Wagram* vielen (1809) waar 400,000 man, met 1500 stukken, op dood en leven kampfden, en de aartshertog *Karel* zich in zijne geheele grootheid vertoonde.

b. In de ridderzaal van het *Theresianum* vindt men, behalve het borstbeeld van brons van den Keizer *Frans II*, het fraaije tafereel van den *veldslag bij Asperen*, door *Duivier*.

c. De kunstkamer en Keizerlijke burg te *Laxenburg*, met de standbeelden van den ridderlijken Keizer *Maximiliaan I* en de tafereelen zijner wapenfeiten.

d. *Het keizerlijke Belvedere*, met de geheele kunstverzameling van *Ambras*, honderd wapenrustingen van beroemde Duitsche vorsten, ridders en veldheeren, b. v. *Frunzberg*, *Schertlin*, *Maximiliaan I*, *Eugenius*, *Laudohn*, *Daun* enz., en duizend beeldnissen van beroemde krijgslieden, met wapenen uit alle tijden en werelddeelen.

e. Het schoone *Invalidenhuis* te Wenen, met het heerlijke tafereel van den *grooten volkeren slag bij Leipzig*, door den beroemden *Krafts* geschetst, is een der fraaiste gedenkteeken, en wordt slechts door het kolossale gedenkteeken te *Leipzig* zelve overtroffen.

f. Een der belangrijkste gedenkteeken is voorzeker op de Keizerlijke hofplaats te Wenen, een plein van 426 voeten lengte en 312 voeten breedte, waar zich die fraaije reeks van standbeelden vertoont, door de dankbare souverainen aan de trouw der Oostenrijkers gewijd, die zich vooral in de XIX eeuw, in weêrwil van zoo vele rampen, die het Keizerlijke huis troffen, op eene zoo luisterrijke wijze heeft bewaarheid, en de groote gehechtheid der Oostenrijkers aan het regerende stamhuis ten volle bevestigde.

XII. Wij eindigen deze tweede schets met de karakteristieke trekken der dankbaarheid bij de Duitsche volken, die zich in de jaarboeken der Oostenrijkers, Pruisen, Beijerschen, Wurtembergers, Hanoveranen of Hessen, zoo schitterend vertoonen, en vooral ook zulke trekken, die door de erkenning van vreemde verdiensten, of de hulde aan dappere vreemdelingen uitmunten. Wij zullen dit nog ten overvloede door de fraaije gedenkteeken staven, die men aan dappere buitenlanders op Duitschen bodem heeft opgericht, en aan deze voorbeelden pligtmatig ook andere bewijzen tegenoverstellen, dat ook *buitenlandsche vorsten* en *staten aan Duitsche dapperheid* en *Duitsche verdiensten* op eene uitmuntende wijze hebben gehuldigd.

1. Gelijk men in vroegere eeuwen reeds aan eenen *Turenne*, die bij *Sasbach* op het bed van eer stierf, de zoo welverdiende hulde bewees, om de plaats, waar hij viel, *tot driemaal toe*, door een gedenkteeken te vereeuwigen, zoo handelde men ook in latere dagen met eenen *Hoche* of *Marceau*, twee der uitmuntendste en edelaardigste Fransche veldheeren der omwenteling. Daar, waar de dappere verdediger van *Ehrenbreitstein*, de brave *Triersche* kolonel *oon Faber* rust, ziet of zag men ten minste vele jaren lang de gedenkteeken dier beide Fransche helden, waarvan de tweede aan den witten toren, (bij *Allenkirchen*) viel, en de eerste, als overwinnaar - waarschijnlijk door vergif stierf!

2. Gelijk men in de XVIIIde eeuw den grooten *Gnstaaf Adolf*, den redder van Duitschland, verscheiden gedenkteekens wijdde, ter plaatse, waar de held gevallen was, terwijl de zoogenoemde *Zweedenzuil*, of de 40 voeten hooge pijramide de plaats aan den Rhijn kenmerkt, waar *Gustaaf* de Spanjaarden versloeg, zoo heeft men ook in de XIXde eeuw aan den edelaardigen held *Moreau*, op de hoogte van *Rakenitz* (een uur van *Dresden*), waar een noodlottige kanonskogel hem beide beenen verplette, eene fraaije grafnaald opgericht, met het opschrift: «*Moreau*, de held, viel hier aan de zijde van *Alexander* den 27 Augustus 1813!» De *Fransche Scipio* had de harten aller Duitschers gewonnen.
3. Te *Weimar*, waar zoo vele der edelste Duitschers welder de gezellige kringen verheerlijkten, en na hunnen dood naast elkanderen graftomben verwierven - daar, waar *Schiller*, *Göthe*, *Herder*, *Musaeus*, *Lucas Cranach* en *Kraus* rusten, heeft men ook aan den grooten *Bernhard van Weimar* (den grootsten held des dertigjarigen oorlogs na *Gustavus* en *Wallenstein*) en aan den, in den slag bij *Jena* doodelijk gewonden generaal *Schmettau* graftomben opgericht.
4. Op den grooten weg van *Hachenburg* naar *Hanover* roept eene fraaije pijramide ons het aandenken aan de dappere daden van den Deenschen generaal *Obentraut* terug, die daar in het jaar 1623 gesneuveld is; en met regt vereeuwigen ook de Duitschers den naam en dapperheid van den Pruisischen luitenant *von Gauvain*, die *Stramberg* met 40 man tegen 600 Franschen verdedigde, en als een nieuwe *Decius*, den heldendood stierf. Het vervallen gedenkteeken verdient in menig opzigt vernieuwd te worden.
5. Niet minder vereerend voor *Nederland* als voor den Duitschen held, wien deze buitengewone eer te beurt viel, is het fraaije gedenkteeken, door de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden aan hunnen waardigen veldmaarschalk *Georg Frederik vorst van Waldeck* te *Corbach* opgericht, den held van *St. Gotthard* en van den Rhijn: en de kerk te *Wildungen* pronkt met een ander praalgraf door de voormalige republiek *Venetië* aan den generaal graaf *Josias Waldeck* gewijd, die, gelijk de beroemde *van Schutemburg*, op *Corfu* tegen de Turken vocht, en roemvol sneuvelde.
6. Schoon en blijvend is de herinnering aan de *Hessische heldenschaar*, die onder den prins van *Hessen-Philpsthal* voor de poorten van *Francfort* sneuvelde, door het fraaije gedenkteeken, door Koning *Frederik Willem II*, aan de gevallen helden gewijd, (officieren en soldaten), wier namen op de graniet-rots prijken, ter ere van het ontzet van *Frankfort*; en nog hooger klimt onze opregte bewondering der dappere daden van den generaal veldmaarschalk *Wurmser*, wanneer wij weten, dat hij ook vreedende ver-

diensten wist te waarden, en aan den bij *Neustadt* 1794 gevallen generaal *von Pfau* eene gedenknaald oprigtte gelijk men later (1813) aan den dapperen en edelaardigen Poolschen vorst *Poniatowskij* een praalgraf in den *Reichenbachschen* tuin te *Leipzig* wijdde.

7. Wiens hart ontgloeit niet bij grafnaalden, als die van den Russischen held *Benningsen*, die als Russische generaal en geboren *Westphalinger*, door den nieuwen Koning *Jerome Buonaparte* opgeroepen zijnde, antwoordde: «Voor als nog verbiedt het mij de Russische dienst, maar later zal ik opkomen met 50,000 man!»? De held rust sints 1826 op zijne lauweren te *Bandeln*! Wie kan onverschillig blijven bij een gedenknaald, (van 125 voet hoogte) aan de dappere *Hanoveranen* gewijd, die bij *Waterloo* sneuvelde, in hetzelfde *Hanover*, waar de groote *Leibnitz*, *Herschel*, *Schlegel*, *Iffland* en *Ramberg* (de *Hanoveraansche Hogarth*) geboren zijn? En wie eindelijk verdiende met meer regt eene gedenknaald als de twee beroemde helden uit het stamhuis van *Brunswijk*? De schoone obeliesk, door de dankbare burgers dier stad aan hunne vorsten gewijd, die beiden voor *Pruissen* en *Duitsche* vrijheid als glansrijke offers in het graf zonken, is de tolk der harten. *Karel Wilhelm*, hertog van *Brunswijk*, de held van *Crefeld* en *Keizerslautern*, stierf aan zijne wonden, bij *Jena* ontvangen, in het jaar 1806 te *Ottensen*: en *Frederik Wilhelm* de zoon, die met zijne heldenschaar (*het zwarte legioen*) reeds in het jaar 1809, alom de Franschen verbaasde, stierf in het jaar 1815, den heldendood in *België*.

C. F. HAUG.

DE NIEUWE ONDERSCHIEDINGS-TEEKENEN.

Het toeval verschafft *Spectator* het genoegen, de laatste bladzijden van zijnen eersten jaargang te kunnen vullen, met twee merkwaardige Koninklijke besluiten, die, ofschoon reeds algemeen bekend, echter door hem geenszins met stilzwijgen konden worden voorbij gegaan. Beiden zijn voor het leger blijvende gedenkteeken dat de hooge regering aan deszelfs tijdelijke verlangens heeft weten te voldoen, en dat ook de zorg voor de toekomst derzelve aandacht steeds bezigt houdt.

Laat ons hopen dat de gunstige gevolgtrekkingen die daaruit door het leger kunnen worden opgemaakt, ook in de toekomst mogen verwezentlijkt worden, en dat de hooge regering, zoo wel als de natie, indachtig mogen blijven: dat de onafhankelijkheid van den staat, de rust van het volk en de zekerheid van alle takken van bestaan en welvaart, misschien thans meer dan ooit, berusten, op een-in den volsten zin van het woord goed georganiseerd en met *geestdrift* bezielde leger en zeemagt. Dan eerst zullen de lessen in het noodlottige jaar 1830, daaromtrent ontvangen, goede vruchten voortbrengen.

De beide bedoelde besluiten luiden als volgt:

Willende aan hen, die zich, tijdens het beleg der *citadel van Antwerpen*, in de maand *December* 1832, op die sterkte en onderhoorige forten, mitsgaders op de *flotille* op de *Schelde*

2. Gelijk men in de XVIIIde eeuw den grooten *Gnstaaf Adolf*, den redder van Duitschland, verscheiden gedenkteekens wijdde, ter plaatse, waar de held gevallen was, terwijl de zoogenoemde *Zweedenzuil*, of de 40 voeten hooge pijramide de plaats aan den Rijn kenmerkt, waar *Gustaaf* de Spanjaarden versloeg, zoo heeft men ook in de XIXde eeuw aan den edelaardigen held *Moreau*, op de hoogte van *Rakenitz* (een uur van *Dresden*), waar een noodlottige kanonskogel hem beide beenen verplette, eene fraaije grafnaald opgericht, met het opschrift: «*Moreau*, de held, viel hier aan de zijde van *Alexander* den 27 Augustus 1813!» De *Fransche Scipio* had de harten aller Duitschers gewonnen.

3. Te Weimar, waar zoo vele der edelste Duitschers welder de gezellige kringen verheerlijkten, en na hunnen dood naast elkanderen graftomben verwierven - daar, waar *Schiller*, *Göthe*, *Herder*, *Musaeus*, *Lucas Cranach* en *Kraus* rusten, heeft men ook aan den grooten *Bernhard van Weimar* (den grootsten held des dertigjarigen oorlogs na *Gustavus* en *Wallenstein*) en aan den, in den slag bij Jena doodelijk gewonden generaal *Schmettau* graftomben opgericht.

4. Op den grooten weg van Hachenburg naar Hanover roept eene fraaije pijramide ons het aandenken aan de dappere daden van den Deenschen generaal *Obentraut* terug, die daar in het jaar 1623 gesneuveld is; en met regt vereeuwigen ook de Duitschers den naam en dapperheid van den Pruisischen luitenant *von Gauvain*, die *Stramberg* met 40 man tegen 600 Franschen verdedigde, en als een nieuwe *Decius*, den heldendood stierf. Het vervallen gedenkteeken verdient in menig opzigt vernieuwd te worden.

5. Niet minder vereerend voor Nederland als voor den Duitschen held, wien deze buitengewone eer te beurt viel, is het fraaije gedenkteeken, door de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden aan hunnen waardigen veldmaarschalk *Georg Frederik vorst van Waldeck* te Corbach opgericht, den held van St. Gotthard en van den Rijn: en de kerk te *Wildungen* pronkt met een ander praalgraf door de voormalige republiek Venetië aan den generaal graaf *Josias Waldeck* gewijd, die, gelijk de beroemde *van Schutemburg*, op Corfu tegen de Turken vocht, en roemvol sneuvelde.

6. Schoon en blijvend is de herinnering aan de *Hessische heldenschaar*, die onder den prins van *Hessen-Philpsthals* voor de poorten van Francfort sneuvelde, door het fraaije gedenkteeken, door Koning *Frederik Willem II*, aan de gevallen helden gewijd, (officieren en soldaten), wier namen op de graniet-rots prijken, ter eere van het ontzet van Francfort; en nog hooger klimt onze opregte bewondering der dappere daden van den generaal veldmaarschalk *Wurmser*, wanneer wij weten, dat hij ook *vreemde ver-*

diensten wist te waarden, en aan den bij Neustadt 1794 gevallen generaal *von Pfau* eene gedenknaald oprigtte gelijk men later (1813) aan den dapperen en edelaardigen Poolschen vorst *Poniatowskij* een praalgraf in den Reichenbachschen tuin te Leipzig wijdde.

7. Wiens hart ontgloeit niet bij grafnaalden, als die van den Russischen held *Benningsen*, die als Russische generaal en geboren Westphalinger, door den nieuwen Koning *Jerome Buonaparte* opgeroepen zijnde, antwoordde: «Voor als nog verbiedt het mij de Russische dienst, maar later zal ik opkomen met 50,000 man!»? De held rust sints 1826 op zijne lauweren te Bandeln! Wie kan onverschillig blijven bij een gedenkzuil, (van 125 voet hoogte) aan de dappere Hanoveranen gewijd, die bij Waterloo sneuvelde, in hetzelfde Hanover, waar de groote *Leibnitz*, *Herschel*, *Schlegel*, *Iffland* en *Ramberg* (de Hanoveraansche Hogarth) geboren zijn? En wie eindelijk verdiende met meer regt eene gedenknaald als de twee beroemde helden uit het stamhuis van *Brunswijk*? De schoone obeliesk, door de dankbare burgers dier stad aan hunne vorsten gewijd, die beiden voor Pruisen en Duitse vrijheid als glansrijke offers in het graf zonken, is de tolk der harten. *Karel Wilhelm*, hertog van Brunswijk, de held van Crefeld en Keizerslautern, stierf aan zijne wonden, bij Jena ontvangen, in het jaar 1806 te Ottensen: en *Frederik Wilhelm* de zoon, die met zijne heldenschaar (*het zwarte legioen*) reeds in het jaar 1809, alom de Franschen verbaasde, stierf in het jaar 1815, den heldendood in België.

C. F. HAUG.

DE NIEUWE ONDERSCHIEDINGS-TEEKENEN.

Het toeval verschafft *Spectator* het genoegen, de laatste bladzijden van zijnen eersten jaargang te kunnen vullen, met twee merkwaardige Koninklijke besluiten, die, ofschoon reeds algemeen bekend, echter door hem geenszins met stilzwijgen konden worden voorbij gegaan. Beiden zijn voor het leger blijvende gedenkteeken dat de hooge regering aan deszelfs tijdelijke verlangens heeft weten te voldoen, en dat ook de zorg voor de toekomst derzelve aandacht steeds bezigt houdt.

Laat ons hoopen dat de gunstige gevolgtrekkingen die daaruit door het leger kunnen worden opgemaakt, ook in de toekomst mogen verwezentlijkt worden, en dat de hooge regering, zoo wel als de natie, indachtig mogen blijven: dat de onafhankelijkheid van den staat, de rust van het volk en de zekerheid van alle takken van bestaan en welvaart, misschien thans meer dan ooit, berusten, op een-in den volsten zin van het woord goed georganiseerd en met *geestdrift* bezielde leger en zeemagt. Dan eerst zullen de lessen in het noodlottige jaar 1830, daaromtrent ontvangen, goede vruchten voortbrengen.

De beide bedoelde besluiten luiden als volgt:

Willende aan hen, die zich, tijdens het beleg der *citadel van Antwerpen*, in de maand December 1832, op die sterkte en onderhoorige forten, mitsgaders op de flotille op de Schelde

voor Antwerpen, hebben bevonden, een openlijk bewijs van aandanken verleenen :

Op de rapporten van den Directeur-generaal van Oorlog, van den 26sten Januarij jl. en 20 Februarij daaraanvolgende, Kabinet litt. Y en Rs. ;

Gelet op de nadere rapporten van genoemde Directeur-generaal, van den 1sten en 26sten Mei jl., n°. 70 en 53 ;

Hebben besloten en besluiten ;

Art. 1. Aan allen, die zich tijdens het voorschreven beleg op de *citadel van Antwerpen* en bijliggende forten, aan het *Vlaamsche hoofd*, *Burght*, *Zwijndrecht* en *Austruweel*, mitsgaders op Onze flotille op de Schelde voor Antwerpen, hebben bevonden, zal van Onzentwege eene bronzen medaille worden uitgereikt.

Art. 2. Op de voorzijde dier medaille zal de meergenoemde sterkte in de gedaante van eenen vijfhoek worden afgebeeld en daarin de woorden : *Citadel van Antwerpen* geplaatst, terwijl op de keerzijde, in eenen lauwerkrans, van boven gesloten en gedekt door Ons gekroond naamcijfer, de woorden : *December 1832*,

het tijdstip zullen herinneren, gedurende hetwelk onze krijgsmagt zoo roemrijk een allerhevigst en altoos gedenkwaardig beleg heeft uitgestaan.

Art. 3. De medaille zal worden gedragen aan een Nassausch blaauw lint, zullende het lint nimmer zonder dezelve worden gedragen.

Art. 4. Het regt tot het dragen dezer medaille zal door een certificaat, door de daartoe bevoegde militaire autoriteit af te geven, worden gewettigd.

Art. 5. Dit eereteeken zal, dadelijk na de vervaardiging, worden uitgereikt aan alle daarop regt hebbenden, die zich bereids weder hier te lande bevinden.

Art. 6. De vereischte maatregelen zullen worden genomen, om het aan de overige regthebbenden uit te deelen op het tijdstip, dat zij wederom den vaderlandsche grond zullen betreden.

Art. 7. De bepalingen van Ons besluit van 19 December des vorigen jaars n°. 7a, het geval vermeldende waarin de daarbij vermelde onderscheidings-teekenen zullen worden verbeurd en vervallen, worden mede op het hierbij ingestelde versiersel toepasselijk verklaard.

De departementen van Oorlog en voor de Marine zijn belast met de uitvoering van dit besluit waarvan afschriften, tot informatie en narigt, zullen worden gezonden aan Onze beminde Zonen, den Veldmaarschalk en den Admiraal en Kolonel-Generaal, mitsgaders aan onze ministers van justitie en van Financien, aan onze kanseliers der Militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen Leeuw, aan het hoog militair gerechtshof en aan de algemeene rekenkamer.

Gegeven te 's Gravenhage, den 31sten Mei des jaars 1833, van Onze Regering het twintigste.

Gezien Ons besluit van heden, n°. 122 ;

En in aanmerking nemende, dat indien de bijzondere omstandigheden, welke het beleg der *citadel van Antwerpen* voorafgegaan, vergezeld en achtervolgd hebben, zoowel als het kloekmoedig en standvastig gedrag dergenen, welke tot hare verdediging hebben bijgedragen, Ons aanleiding gaven, om daarvoor alsnog een alzonderlijk eereteeken in te stellen, Wij echter te dezer gelegenheid Onze aandacht hebben gevestigd op het wenschelijke, om een meer algemeen onderscheidings-teeken voor volgende gebeurtenissen van dien aard te bepalen, waardoor het al te zeer vermenigvuldigen van bijzondere eereteekenen, op eene gepaste wijze, kan worden voorgekomen ;

Op de rapporten van den directeur-generaal van oorlog van den 26sten Mei jl., n°. 70 en 53 ;

Hebben besloten en besluiten :

Art. 1. Een algemeen onderscheidings-teeken zal voortaan, wanneer belangrijke gebeurtenissen of eervolle wapenfeiten plaats vinden, aan hen die daaraan deel nemen, en zich onberispelijk hebben gedragen, kunnen worden geschonken.

Art. 2. Dat algemeen onderscheidings-teeken zal bestaan in eene gesp of plaat van brons, van eene langwerp'ig vierkante gedaante, waarop *en relief* in eenen lauwerkrans zoodanig kort opschrift zal worden gesteld als de omstandigheden, waarvoor het dienen of welke het aanduiden moet, zal komen te vorderen.

Art. 3. De bedoelde gesp of plaat zal worden gedragen aan het lint van het metalen-kruis en voor die regtverkrijgenden, welke met dat kruis mogten versierd zijn, boven hetzelfde.

Art. 4. Bijaldien zulks het geval niet mogt wezen, zal de gesp of plaat op zich zelve aan bovengenoemd lint worden gedragen.

Art. 5. De toekenning van het algemeen onderscheidings-teeken zal telkens bij afzonderlijke besluiten worden geregeld.

Art. 6. Bij het erlangen van meer dan eene gesp of plaat wordt de eene boven de andere gedragen, of daaromtrent zoodanig voorschrift gegeven, als noodzakelijk zal worden geacht.

Art. 7. Wij behouden Ons voor, om te dezen aanzien al zulke nadere bepalingen vast te stellen, als de ondervinding aan de hand zal geven, altijd echter met instandhouding van het hierbij aangenomen algemeen beginsel.

Art. 8. Door het departement van Oorlog zal in tijds aan Ons het model der gesp of plaat worden aangeboden, en wel ingerigt naar het ontwerp, door Onzen beminde Zoon den Veldmaarschalk voorgesteld.

Art. 9. De bepalingen van Ons besluit van den 19den December des vorigen jaars, n°. 72, het geval vermeldende, waarin de daarbij genoemde versierselen zullen worden verbeurd en vervallen, worden almede op het hierbij bedoelde algemeen onderscheidings teeken nu voor alsdan toepasselijk verklaard.

De departementen van Oorlog en voor de Marine zijn belast met de uitvoering dezes, waarvan afschriften, tot informatie en narigt, zullen worden gezonden aan Onze beminde Zonen, den Veldmaarschalk en den Admiraal en Kolonel-Generaal, mitsgaders aan Onze Ministers van Justitie en van Financien, aan Onze Kanseliers der militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen Leeuw, aan het hoog militair gerechtshof en aan de algemeene rekeukamer.

Gegeven te 's Gravenhage, den 51sten Mei des jaars 1833, van Onze regering het twintigste.

ZINTORENDE DRUKFOUTEN

Voorkomende in n°. 39.

Bladz. 309, noot (3) regel 8, staat hetzelfde, lees: het recul.

» 310, regel 5. staat sleuren, lees sleuven.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Te BREDA, bij BROESE & COMP. Boekdruckers en Boekverkoopers.

voor Antwerpen, hebben bevonden, een openlijk bewijs van aandelen verleen:

Op de rapporten van den Directeur-generaal van Oorlog, van den 26sten Januarij jl. en 20 Februarij daaraanvolgende, Kabinet litt. Y en Rs.;

Gelet op de nadere rapporten van genoemde Directeur-generaal, van den 1sten en 26sten Mei jl., n°. 70 en 53;

Hebben besloten en besluiten;

Art. 1. Aan allen, die zich tijdens het voorschreven beleg op de *citadel van Antwerpen* en bijliggende forten, aan het *Vlaamsche hoofd, Burght, Zwijndrecht* en *Austruweel*, mitsgaders op Onze flotille op de Schelde voor Antwerpen, hebben bevonden, zal van Onzentwege eene bronzen medaille worden uitgereikt.

Art. 2. Op de voorzijde dier medaille zal de meergenoemde sterkte in de gedaante van eenen vijfhoek worden afgebeeld en daarin de woorden: *Citadel van Antwerpen* geplaatst, terwijl op de keerzijde, in eenen lauwerkrans, van boven gesloten en gedekt door Ons gekroond naamcijfer, de woorden: *December 1832*,

het tijdstip zullen herinneren, gedurende hetwelk onze krijgsmagt zoo roemrijk een allerhevigst en altoos gedenkwaardig beleg heeft uitgestaan.

Art. 3. De medaille zal worden gedragen aan een Nassausch blaauw lint, zullende het lint nimmer zonder dezelve worden gedragen.

Art. 4. Het regt tot het dragen dezer medaille zal door een certificaat, door de daartoe bevoegde militaire autoriteit af te geven, worden gewettigd.

Art. 5. Dit eereteeken zal, dadelijk na de vervaardiging, worden uitgereikt aan alle daarop regt hebbenden, die zich bereids weder hier te lande bevinden.

Art. 6. De vereischte maatregelen zullen worden genomen, om het aan de overige regthebbenden uit te deelen op het tijdstip, dat zij wederom den vaderlandsche grond zullen betreden.

Art. 7. De bepalingen van Ons besluit van 19 December des vorigen jaars n°. 7a, het geval vermeldende waarin de daarbij vermelde onderscheidings-teekenen zullen worden verbeurd en vervallen, worden mede op het hierbij ingestelde versiersel toepasselijk verklaard.

De departementen van Oorlog en voor de Marine zijn belast met de uitvoering van dit besluit waarvan afschriften, tot informatie en narigt, zullen worden gezonden aan Onze beminde Zonen, den Veldmaarschalk en den Admiraal en Kolonel-Generaal, mitsgaders aan onze ministers van justitie en van Financien, aan onze kanseliers der Militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen Leeuw, aan het hoog militair gerechtshof en aan de algemeene rekenkamer.

Gegeven te 's Gravenhage, den 31sten Mei des jaars 1833, van Onze Regering het twintigste.

Gezien Ons besluit van heden, n°. 122;

En in aanmerking nemende, dat indien de bijzondere omstandigheden, welke het beleg der *citadel van Antwerpen* voorafgegaan, vergezeld en achtervolgd hebben, zoowel als het kloekmoedig en standvastig gedrag dergenen, welke tot hare verdediging hebben bijgedragen, Ons aanleiding gaven, om daarvoor alsnog een alzonderlijk eereteeken in te stellen, Wij echter te dezer gelegenheid Onze aandacht hebben gevestigd op het wenschelijke, om een meer algemeen onderscheidings-teeken voor volgende gebeurtenissen van dien aard te bepalen, waardoor het al te zeer vermenigvuldigen van bijzondere eereteekenen, op eene gepaste wijze, kan worden voorgekomen;

Op de rapporten van den directeur-generaal van oorlog van den 26sten Mei jl., n°. 70 en 53;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Een algemeen onderscheidings-teeken zal voortaan, wanneer belangrijke gebeurtenissen of eervolle wapenfeiten plaats vinden, aan hen die daaraan deel nemen, en zich onberispelijk hebben gedragen, kunnen worden geschonken.

Art. 2. Dat algemeen onderscheidings-teeken zal bestaan in eene gesp of plaat van brons, van eene langwerp'ig vierkante gedaante, waarop *en relief* in eenen lauwerkrans zoodanig kort opschrift zal worden gesteld als de omstandigheden, waarvoor het dienen of welke het aanduiden moet, zal komen te vorderen.

Art. 3. De bedoelde gesp of plaat zal worden gedragen aan het lint van het metalen-kruis en voor die regtverkrijgenden, welke met dat kruis mogten versierd zijn, boven hetzelfde.

Art. 4. Bijaldien zulks het geval niet mogt wezen, zal de gesp of plaat op zich zelve aan bovengenoemd lint worden gedragen.

Art. 5. De toekenning van het algemeen onderscheidings-teeken zal telkens bij afzonderlijke besluiten worden geregeld.

Art. 6. Bij het erlangen van meer dan eene gesp of plaat wordt de eene boven de andere gedragen, of daaromtrent zoodanig voorschrift gegeven, als noodzakelijk zal worden geacht.

Art. 7. Wij behouden Ons voor, om te dezen aanzien al zulke nadere bepalingen vast te stellen, als de ondervinding aan de hand zal geven, altijd echter met instandhouding van het hierbij aangenomen algemeen beginsel.

Art. 8. Door het departement van Oorlog zal in tijds aan Ons het model der gesp of plaat worden aangeboden, en wel ingerigt naar het ontwerp, door Onzen beminde Zoon den Veldmaarschalk voorgesteld.

Art. 9. De bepalingen van Ons besluit van den 19den December des vorigen jaars, n°. 72, het geval vermeldende, waarin de daarbij genoemde versierselen zullen worden verbeurd en vervallen, worden almede op het hierbij bedoelde algemeen onderscheidings teeken nu voor alsdan toepasselijk verklaard.

De departementen van Oorlog en voor de Marine zijn belast met de uitvoering dezes, waarvan afschriften, tot informatie en narigt, zullen worden gezonden aan Onze beminde Zonen, den Veldmaarschalk en den Admiraal en Kolonel-Generaal, mitsgaders aan Onze Ministers van Justitie en van Financien, aan Onze Kanseliers der militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen Leeuw, aan het hoog militair gerechtshof en aan de algemeene rekeukamer.

Gegeven te 's Gravenhage, den 51sten Mei des jaars 1833, van Onze regering het twintigste.

ZINTORENDE DRUKFOUTEN

Voorkomende in n°. 39.

Bladz. 309, noot (3) regel 8, staat hetzelfde, lees: het recul.

» 310, regel 5. staat sleuren, lees sleuven.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Te Breda, bij BROESE & COMP. Boekdruckers en Boekverkoopers.